

Sygn. akt VIII GC 138/13

WYROK

W I M I E N I U R Z E C Z Y P O S P O L I T E J P O L S K I E J

Dnia 17 maja 2013 r.

Sąd Okręgowy w Szczecinie VIII Wydział Gospodarczy

w składzie:

Przewodniczący: SSO Agnieszka Woźniak

Protokolant: sekr.sądowy Monika Dobosz

po rozpoznaniu w dniu 6 maja 2013 r. na rozprawie

sprawy z powództwa (...) spółki akcyjnej w S.

przeciwko Województwu (...)

o zapłatę

I. oddała powództwo,

II. zasądza od powoda (...) spółki akcyjnej w S. na rzecz pozwanego Województwa (...) kwotę 7200 zł (siedem tysięcy dwieście złotych) tytułem kosztów procesu.

Sygn. akt VIII GC 138/13

UZASADNIENIE

Pozwem z dnia 28 grudnia 2012 r. (...) S.A. w S. wniosła o zapłatę przez Województwo (...) kwoty 263.235,63 zł z odsetkami ustawowymi od dnia następnego od dnia doręczenia odpisu pozwu pozwanemu oraz zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych wraz z kosztami zastępstwa procesowego. W uzasadnieniu pozwu powódka wskazała, że z pozwanym łączyła ją umowa nr (...), na podstawie której powódka jest wykonawcą przedmiotu umowy pod nazwą Usługi budowy, wdrożenia i dostosowania systemów informatycznych oraz dostawa infrastruktury technicznej w ramach projektu „e-Administracja i e-Turystyka w województwie (...) – podprojekt e-Administracja”. Przedmiot umowy realizowany był przez powódkę w ramach zadań oznaczonych numerami od I do VII. Powódka podała, że w dniu 14 listopada 2012 r. otrzymała notę obciążeniową na kwotę 308.178,43 zł z tytułu kary umownej za nieterminową realizację zadania II, z której wynikało, że za 28 dni opóźnienia w realizacji zadania pozwany naliczył karę umowną odpowiadającą 0,2% wynagrodzenia brutto za każdy dzień opóźnienia, przy czym jako wartość wynagrodzenia pozwany przyjął sumę wynagrodzenia za wszystkie wymienione w § 9 ust. 2 pkt b zadania, czyli od II do VI. W ocenie powoda kara umowna powinna zostać naliczona w wysokości 0,2% wynagrodzenia brutto określonego odrębnie dla każdego z zadań opisanych w § 5 ust. 1 litery od b do f. Odwołując się do wykładni językowej zapisów umowy powódka podała, że kwestionowany zapis nie oznacza sumy wynagrodzeń określonych w punktach od b do f, a jedynie stanowi odniesienie do zapisów wymieniających wysokość wynagrodzeń za poszczególne zadania. Odmienne interpretacja, w ocenie powódki – stanowiłaby naruszenie art. 5 k.c. oraz klauzuli zawartej w art. 354 k.c. i mogłaby doprowadzić do sytuacji, że w przypadku terminowego i prawidłowego wykonania zadań II, III i IV kara za nieterminowe wykonanie zadania V i VI zostałaby naliczona również od wynagrodzenia za zadania, które zostały wykonane w terminie i prawidłowo. W konsekwencji powódka zaprezentowała sposób wyliczenia kary umownej zgodnie z którym kara należna za 28 dni opóźnienia wynosiłaby 44.942,80 zł. Wskazując na fakt, że pozwany potrafił

z należnego powódce wynagrodzenia kwotę 308.178,43 zł domagała się ona zasądzenia różnicy pomiędzy kwotą potrąconą, a należną zdaniem powódki karą umowną.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powódki na rzecz pozwanego kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany zanegował zaprezentowaną przez powódkę interpretację zapisów § 9 ust. 2 lit. b umowy. Podniósł, że realizowany projekt ma kluczowe znaczenie dla rozwoju urzędu marszałkowskiego oraz będzie miał wpływ na rozwój cyfryzacji i społeczeństwa informacyjnego w województwie (...). Ranga projektu wymagała uregulowanie w umowie obowiązków wykonawcy w sposób możliwie najbardziej dyscyplinujący. Pozwany wskazał, że zapisy umowy nie były na żadnym etapie postępowania przetargowego kwestionowane przez wykonawcę. Sam zaś rozumiał kwestionowany zapis § 9 ust. 2 lit. b jako odwołujący się do sumy wynagrodzenia brutto za poszczególne zadania opisane w § 5 ust. 1 lit. b-f. W dalszej części uzasadnienia pozwany podał, że motywując przedstawicieli powódki do terminowej realizacji zadania II, wielokrotnie akcentował wysokości kary umownej. Ponadto pozwany wskazał, że powódka nie wskazywała na odmienną interpretację zapisów o karze umownej, a jedynie wskazywała na konieczność konsultacji w tym zakresie z prawnikami, przy czym była już wówczas w opóźnieniu z realizacją zadania II. Sposób interpretacji przez powódkę zapisów umownych pozwany poznał dopiero z treści pozwu. Za przyjęciem wykładni treści umowy zaprezentowanej przez pozwanego przemawia jego zdaniem zarówno interes zamawiającego, ranga projektu, konieczność podwyższonej dbałości o terminową realizację projektu, wobec współfinansowania tego projektu z funduszy Unii Europejskiej i ryzyka utraty dofinansowania. Pozwany odwołał się także do zapisów § 8 ust. 3 umowy, który wskazuje podobny mechanizm liczenia kwoty gwarancji należytego wykonania umowy do kwoty kary umownej za opóźnienie realizacji zadań II – VI. Ponadto pozwany podniósł, że przeciwko interpretacji przedstawionej przez powódkę przemawia okoliczność, że rozbieżność w rozumieniu zapisu § 9 ust. 2 lit b została pozwanemu zakomunikowana ustnie dopiero w dniu 26 września 2012 r., a zatem po terminie odbioru zadania II, co pozwany odebrał jako obronę przez grożącą wysoką karą umowną. Przedstawianie odmiennego sposobu interpretacji zapisów o karach umownych w sytuacji, gdy wykonawca już znajdował się w opóźnieniu jest zdaniem pozwanego niewiarygodne. Ponadto pozwany wskazał, że okoliczność czy pozwany poniósł szkodę czy też nie, pozostaje bez znaczenia dla oceny zasadności powództwa o zapłatę.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 24 lutego 2012 r. (...) S.A w S. zawarła z Województwem (...) umowę nr (...), na podstawie której zobowiązała się do wykonania projektu polegającego na usłudze budowy, wdrożenia i dostosowania systemów informatycznych oraz dostawie infrastruktury technicznej w ramach projektu „e-Administracja i e-Turystyka w województwie (...)”. Przedmiot umowy miał zostać zrealizowany w ramach zadań I-VII, przy czym pierwsze zadanie polegało na dostawie infrastruktury technicznej, zadania od drugiego do szóstego – na budowie oprogramowania, zaś zadanie siódme obejmowało szkolenia. Projekt był realizowany ze środków publicznych w ramach procedury zamówień publicznych, zaś zamawiający korzystał z dofinansowania inwestycji w 75% ze środków Unii Europejskiej z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2007-2013. Przed złożeniem oferty (...) S.A w S. przeprowadziła kalkulację ofertową połączoną z oceną ryzyk mogących występować przy realizacji projektu.

Bezsporne, a nadto:

- odpis umowy nr (...), k 7-21
- załącznik nr 2 do umowy – (...), k. 22-35 v.
- zeznania świadka M. S., k. 104-108
- przesłuchanie reprezentantki powódki E. T., k. 110-113

Przedmiot umowy miał zostać zrealizowany w ramach zadań I-VII. W ramach zadania I miała być zrealizowana dostawa przez wykonawcę sprzętu i oprogramowania, w ramach zadania II miały być przeprowadzone prace instalacyjne i konfiguracyjne dostarczonego w ramach zadania I sprzętu i oprogramowania, w ramach zadania III miały być opracowane i zatwierdzone analizy funkcjonalności portalu regionalnego i serwisów informacyjnych, w ramach zadania IV miała być opracowana hurtownia danych i baza wiedzy o regionie, w ramach zadania V miała zostać wykonana regionalna platforma komunikacji elektronicznej współpracująca z (...), w ramach etapu VI miał być wykonany system elektronicznego obiegu dokumentów ((...)) oraz platforma elektronicznego obiegu dokumentów dla mniejszych urzędów oraz jednostek organizacyjnych urzędów, w ramach etapu VIII miały być zrealizowane szkolenia. Zadania II-VI obejmowały wyprodukowanie określonego oprogramowania i stanowiły esencję realizacji projektu.

Dowód:

- umowy nr (...), k 7-21

- zeznania świadka M. S., k. 104-108

W § 5 ust. 1 umowy strony uzgodniły wynagrodzenie ryczałtowe w częściach odpowiadających kolejno dla zadania I w wysokości 4.471.338,87 zł brutto stanowiącej 39 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. a) dla zadania II w wysokości 802.548,00 zł brutto, stanowiącej 7 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. b), dla zadania III 1.203.822,00 zł brutto, stanowiącej 10,5 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. c), dla zadania IV w wysokości 401.274,00 zł brutto, stanowiącej 3,5 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. d), dla zadania V w wysokości 1.261.146,86 zł brutto, stanowiącej 11 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. e), dla zadania VI w wysokości 1.834.395,43 zł brutto, stanowiącej 16 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. f), dla zadania VII w wysokości 401.274,00 zł brutto, stanowiącej 3,5 % całości wynagrodzenia brutto za realizację przedmiotu umowy (§ 5 ust. 1 lit. g). Ustalenie wynagrodzenia ryczałtowego dla poszczególnych etapów realizacji projektu uzasadnione było limitami kwotowymi środków jakie Województwo (...) jako beneficjent dofinansowania mógł przeznaczyć na poszczególne rzeczowe zakresy zadań zgodnie z decyzją o dofinansowaniu.

Dowód:

- odpis umowy nr (...), k 7-21

- zeznania świadka M. S., k. 104-108

Strony uzgodniły, że w celu zabezpieczenia należytego wykonania umowy (...) S.A w S. złoży zabezpieczenie należytego wykonania przedmiotu umowy w wysokości 5% wynagrodzenia brutto, określonego w § 5 ust. 1 lit. b-g umowy, to jest 295.223,02 zł w jednej lub kilku formach (§ 8 ust. 3 umowy). (...) S.A w S. uzyskało gwarancję Banku (...) S.A. I (...) Centrum (...) w S. należytego wykonania umowy opiewającą na kwotę 295.233,02 zł

Dowód:

- Odpis umowy nr (...), k 7-21

- Gwarancja należytego wykonania umowy nr (...), k. 59-59v.,

- Gwarancja należytego wykonania umowy nr (...), k. 60-60v.

Zgodnie z § 9 ust. 2 umowy strony uzgodniły, że w przypadku opóźnienia wykonania umowy lub nienależytego jej wykonania obowiązywać będą kary umowne. Za opóźnienie w wykonaniu Zadania I strony uzgodniły karę umowną w wysokości 0,2 % wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust 1 lit a za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia. Za opóźnienie w wykonaniu któregośkolwiek z zadań od II do VI strony uzgodniły karę umowną w wysokości 0,2 %

wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1 lit. b-f za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia następującego po upływie odpowiedniego terminu. Kara ta wynosiła 11.006,37 zł za każdy dzień opóźnienia, która to kwota stanowiła 0,2 % sumy wynagrodzeń za zadania od II do VI (suma ta wynosiła 5.503.186,29 zł brutto). Za opóźnienie w wykonaniu Zadania VII strony uzgodniły karę umowną w wysokości 0,2 % wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1 lit. g za każdy dzień opóźnienia następującego po upływie odpowiedniego terminu. Na wypadek gdyby opóźnienie przekroczyło 30 dni strony uzgodniły prawo zamawiającego (Województwa (...)) do odstąpienia od umowy oraz obowiązek zapłaty przez wykonawcę kary umownej w wysokości 30% całkowitego wynagrodzenia. W toku postępowania przetargowego oferenci zgłosili ogółem 180 pytań, wśród których nie znalazły się pytania dotyczące kar umownych. W toku realizacji zadania I i w terminie zakreślonym na realizację zadania (...) S.A w S. nie kwestionowała sposobu sformułowania zapisów umowy dotyczących kar umownych.

Dowód:

- odpis umowy nr (...), k 7-21
- zeznania świadka M. S., k. 104-108
- zeznania świadka M. P., k. 108-109

Terminy realizacji poszczególnych zadań zostały określone w Specyfikacji Istotnych Warunków Zamówienia stanowiącej załącznik do umowy z dnia 24 lutego 2012 r. Pierwotny termin zakończenia całego projektu ustalony został na 28 lutego 2013 r., termin ten był kilkakrotnie zmieniany i ostatecznie został ustalony na 30 października 2013 r. Terminy dla poszczególnych zadań wynosiły odpowiednio dla zadania pierwszego - do 40 dni od podpisania umowy, dla zadania II – do 210 dni od podpisania umowy. Z przekroczeniem terminów realizacji projektu wiązało się ryzyko utraty przez Województwo (...) dofinansowania ze środków z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa (...) na lata 2007-2013. Zadanie pierwsze zostało wykonane w umówionym terminie. W toku realizacji zadania II przedstawiciel Województwa (...), w piśmie z dnia 8 czerwca 2012 r. przedstawił wykonawcy ryzyka zagrażające terminowemu wykonaniu projektu. W kolejnych tygodniach miały miejsce spotkania z udziałem reprezentantów obu stron umowy, podczas których podnoszona była przez przedstawicieli zamawiającego kwestia wysokości kar umownych. W piśmie z dnia 20 września (...) S.A w S. wystąpiła o zmianę harmonogramu zadań cząstkowych i przesunięcie terminu realizacji zadania II na 27 października 2012 r. Zamawiający nie wyraził zgody na taką zmianę, wskazując, że termin ukończenia zadania II upłynął w dniu 20 września 2012 r. Po upływie terminu realizacji zadania II doszło do spotkania przedstawicieli stron, podczas którego przedstawiciel wykonawcy po raz pierwszy zakwestionował sposób wyliczenia przez zamawiającego kary umownej i wskazał na potrzebę konsultacji z prawnikiem, ale nie podał w jaki sposób zdaniem wykonawcy kara powinna być naliczona. Zadanie II zostało ukończone z opóźnieniem i przekazane do odbioru w dniu 19 października 2012 r. Opóźnienie w wykonaniu zadania II wynosiło 28 dni. W dniu 30 października 2012 r. (...) S.A. w S. wystawiła fakturę VAT nr (...) na kwotę 802.548,00 zł brutto (652.478,05 zł netto.) Województwo (...) w dniu 12 listopada 2012 r. obciążyło (...) S.A. w S. karą umowną w wysokości 308.178,43 zł, odpowiadającą 0,2% sumy wynagrodzeń za realizację zadań od II do VI. W dniu 20 listopada 2012 r. Województwo (...) dokonało zapłaty wynagrodzenia pomniejszonego o naliczoną karę umowną.

Dowód:

- Odpis umowy nr (...), k 7-21
- Załącznik nr 2 do umowy – (...), k. 22-35 v.
- Pismo z dnia 8 czerwca 2012 r., k.61-64
- Pismo z dnia 20 września 2012 r., k. 67

- Pismo z dnia 26 września 2012 r., k. 68
- Protokół odbioru zadania II, k. 65-66
- Faktura VAT nr (...), k. 56
- Wyciąg z rachunku bankowego, k. 58
- Nota obciążeniowa z dnia 12 listopada 2012 r., k. 36
- Zeznania świadka M. S., k. 104-108
- Zeznania świadka M. P., k. 108-109

Pismem z dnia 17 grudnia 2012 r. (...) S.A. w S. wezwała Województwo (...) do zapłaty kwoty 263.235,63 zł. W odpowiedzi na wezwanie Województwo (...) podniosło, że dokonało potrącenia kary umownej.

Dowód:

- Wezwanie do zapłaty, k. 69
- Odpowiedź na wezwanie, k. 70

Sąd poczynił ustalenia faktyczne na podstawie wiarygodnych dowodów z dokumentów, które zostały sporządzone w sposób rzetelny i dokładny przez osoby do tego uprawnione, ponadto, żadna ze stron nie kwestionowała ich autentyczności. Wiarygodne były zeznania świadków M. S. i M. P., którzy w sposób szczegółowy opisali swoją rolę na etapie przygotowania i realizacji projektu, a także przedstawili przebieg współpracy z kontrahentem, w tym w szczególności w sposób rzeczowy odnieśli się do interpretacji postanowień o karach umownych w kontekście celu jakiego miały służyć i powodów dla których zastrzeżenie kar w takiej wysokości miało znaczenie dla zamawiającego. Sąd dał wiarę dowodowi z przesłuchania reprezentantki powódki E. T. jedynie w zakresie dotyczącym postępowania powodowej spółki przed złożeniem oferty w przetargu, to jest stosowanej procedury szacowania kosztów finansowych i ryzyk finansowych. W pozostałym zakresie, dotyczącym interpretacji zapisów umowy o karach umownych Sąd odmówił wiarygodności przesłuchania reprezentanta powoda E. T. i prezesa zarządu powodowej spółki – (...) - W.. Podawane przez przedstawicieli powódki fakty odnośnie jednoznaczności zapisów umowy oraz braku wątpliwości co do zgodnego sposobu interpretacji pozostaje w sprzeczności z zeznaniami świadków M. S. i M. P., którzy zgodnie zeznali, że podczas rozmów, do których doszło już po doręczeniu pisma z 8 czerwca 2012 r. przedstawiciele zamawiającego informowali o sposobie interpretacji przez zamawiającego zapisów o karach umownych. Bierne zachowanie przedstawicieli strony powodowej świadczy o tożsamości w rozumieniu tych zapisów. Doświadczenie życiowe wskazuje, że w sytuacji gdyby rzeczywiście strona powodowa od początku obowiązywania umowy interpretowała te zapisy w sposób przez siebie zaprezentowany w pozwie, który w sposób istotny odbiegał od sposobu interpretacji strony przeciwnej, niezwłocznie zareagowałaby na informację o sposobie naliczenia kar umownych i ich wysokości. Mając taką informację nie sprzeciwiła się sposobowi naliczenia kary umownej, nie zaprezentowała swojego stanowiska w zakresie rozumienia zapisów umowy, aż do momentu wniesienia pozwu. W konsekwencji Sąd odmówił wiarygodności przesłuchaniu reprezentantów pozwanej co do faktów związanych z interpretacją przez powódkę spornych zapisów.

Sąd Okręgowy zważył co następuje:

Powództwo okazało się bezzasadne i podlegało oddaleniu. Podstawę prawną roszczenia powoda stanowiły przepisy umowy o dzieło, albowiem powód domagał się realnego wykonania umowy poprzez zapłatę umówionego wynagrodzenia. Zgodnie z art. 627 k.c. przez umowę o dzieło przyjmujący zamówienie zobowiązuje się do wykonania oznaczonego dzieła, a zamawiający do zapłaty wynagrodzenia. W przedmiotowej sprawie spór dotyczył ustalenia wysokości należnego wykonującemu dzieło wynagrodzenia, w związku z zastrzeżeniem w § 9 umowy kar umownych

za opóźnienie w realizacji przedmiotu umowy. Zgodnie z art. 483 § 1 k.c. zastrzeżenie w umowie kary umownej ma to znaczenie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę określonej sumy. Strony procesu były zgodne co do faktu zastrzeżenia kary umownej za opóźnienie w realizacji projektu, a nadto wykonawca nie kwestionował samego faktu opóźnienia w wykonaniu dzieła ani długości tego opóźnienia.

Kara pieniężna stanowi dla wierzyciela surogat odszkodowania. Przesłankę jej naliczenia stanowi niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania, za które odpowiedzialność ponosi dłużnik. W niniejszej sprawie strony zastrzegły karę za opóźnienie w wykonaniu dzieła, a zatem za niedotrzymanie terminu wykonania dzieła, niezależnie od tego, czy wykonujący ponosił winę za przekroczenie terminu. Jako nieuzasadniony należało ocenić zarzut powoda dotyczący braku jakiegokolwiek szkody po stronie pozwanego. Zgodnie z poglądem wyrażonym w uchwale składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2003 r. zastrzeżenie kary umownej na wypadek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania nie zwalnia dłużnika z obowiązku jej zapłaty w razie wykazania, że wierzyciel nie poniósł szkody (sygn. akt III CZP 61/03, OSNC 2004, nr 5 poz. 69). Sąd Okręgowy podziela powyższy pogląd i odnosząc go do rozpoznawanej sprawy wskazuje, że okoliczność czy wierzyciel poniósł szkodę i w jakiej wysokości, czy też takiej szkody nie poniósł pozostaje bez znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie. Skoro sam fakt zastrzeżenia kary umownej nie był kwestionowany to należy przyjąć, że kara taka należy się niezależnie od wystąpienia szkody po stronie wierzyciela. Jednocześnie należy wskazać, że brak szkody lub nieznacząca jej wysokość, jakkolwiek nie stanowią przeszkody w uznaniu zasadności żądania kary umownej, to jednak mogą stanowić kryterium miarkowania jej wysokości. Zgodnie z art. 484 § 2 k.c. jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest nadmiernie wygórowana. Ustalenie czy kara umowna była nadmiernie wygórowana, musi jednak zostać poprzedzone rozważaniami dotyczącymi prawidłowości sposobu wyliczenia kary umownej, albowiem strony niniejszego procesu wskazywały na odmienne rozumienie zapisów § 9 umowy, w którym zastrzeżone zostały kary umowne.

W tym zakresie należało odwołać się do reguł wykładni oświadczeń woli wskazanych w art. 65 k.c. Na gruncie powołanej regulacji oświadczenie woli należy tak tłumaczyć, jak tego wymagają ze względu na okoliczności, w których złożone zostało, zasady współżycia społecznego oraz ustalone zwyczaje (§ 1). W umowach należy raczej badać, jaki był zgodny zamiar stron i cel umowy, aniżeli opierać się na jej dosłownym brzmieniu (§ 2). Zgodnie z utrwaloną wykładnią tego przepisu, interpretacja oświadczeń woli przebiega dwuetapowo. W pierwszej kolejności należy badać, jak strony rozumiały złożone oświadczenie woli oraz czy doszło między nimi do rzeczywistego porozumienia. W sytuacji gdy oświadczenie woli nie zostało zrozumiane zgodnie z wolą składającego, bądź fakt zgodnego rozumienia nie został przez sąd z maksymalną pewnością ustalony należy odwołać się do zobiektywizowanych kryteriów i wzorców. Adresat oświadczenia woli może skutecznie powołać się na sens przez siebie rozumiany tylko wtedy, gdy każdy uczestnik obrotu, znajdujący się w analogicznej do niego sytuacji, a w szczególności dysponujący takim samym zakresem wiedzy o oświadczeniu i okolicznościach jego złożenia, zrozumiałby tak samo jego znaczenie (por. Z. Radwański, Wykładnia oświadczeń woli [w:] System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna, pod red. Z. Radwańskiego, t. II, Warszawa 2002, s.55). Reguły określone w art. 65 k.c. nakazują badanie w toku interpretacji kontekstu sytuacyjnego złożenia oświadczenia woli oraz uwzględnienie zasad współżycia społecznego i utrwalonych zwyczajów. Niezależnie od powyższego przy wykładni umów pierwszeństwo przypisać należy regułom celowościowym przed regułami językowymi wykładni postanowień kontraktu. Przedmiotem analizy powinien być zatem oczekiwany przez strony wynik uzgodnień rozumiany jako pożądany przez strony stan, którego osiągnięciu umowa ma służyć.

Odnosząc powyższe do rozpoznawanej sprawy należy w pierwszej kolejności uwzględnić kontekst sytuacyjny zawarcia umowy. Istotne znaczenie ma przy tym okoliczność, że umowa dotyczyła stworzenia i wdrożenia systemów informatycznych oraz dostawy infrastruktury dla celów administracji publicznej. Realizacja tego rodzaju zadań służyć ma doniosłym społecznie celom jakim jest cyfryzacja i budowanie społeczeństwa informacyjnego. Nie bez znaczenia pozostaje również fakt współfinansowania projektu ze środków publicznych. Jak wynika z zeznań świadka M. S. (k.104) dofinansowanie z Regionalnego Programu Operacyjnego wynosiło 75% wartości projektu, zaś przekroczenie przez beneficjenta terminów realizacji zadania skutkowałoby utratą przedmiotowego dofinansowania. W świetle

powyższego należy ocenić, że terminowość realizacji projektu miała fundamentalne znaczenie dla zamawiającego. Powód, jako podmiot profesjonalnie zajmujący się realizacją zadań podobnych do przedmiotowego, z pewnością zdawał sobie sprawę z tych wszystkich okoliczności opisanych powyżej, kiedy decydował się na udział w przetargu publicznym.

Zasadnym było zatem przyjęcie, że zawarty w § 9 ust. 2 lit b zapis, że za opóźnienie w wykonaniu któregośkolwiek z zadań od II do VI wykonawca zapłaci karę umowną w wysokości 0,2% wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1 lit. b-f za każdy rozpoczęty dzień opóźnienia następującego po upływie odpowiedniego terminu, należy tak rozumieć, że wynagrodzenie, od którego naliczona ma być kara umowna stanowi sumę częściowych wynagrodzeń wskazanych w § 5 ust. 1 lit. b-f. Za takim rozumieniem przemawia nie tylko brzmienie językowe, które co prawda nie może być uznane za decydujące, to jednak nie może zostać całkowicie pozbawione znaczenia, lecz przede wszystkim wskazany powyżej cel umowy, uzasadniający zastrzeżenie wysokich kar umownych, dla zdyscyplinowania wykonawcy. Kara umowna może mieć bowiem nie tylko charakter kompensacyjny, ale także dyscyplinujący, skłaniający do należytego, a przede wszystkim terminowego wykonania umowy. Terminowość wykonania umowy w przedmiotowej sprawie miała dla zamawiającego istotne znaczenie również z uwagi na ryzyko utraty znacznego, bo wynoszącego 75% wartości projektu dofinansowania. Przekroczenie terminów realizacji zadania wiązało się dla Województwa (...) jako beneficjenta dofinansowania ze środków Unii Europejskiej z utratą tego dofinansowania. Tym samym uwypuklenie w treści kontraktu elementów dyscyplinujących wykonawcę, w tym przede wszystkim wysokość kary umownej i zastrzeżenie dodatkowej gwarancji było uzasadnione.

W procesie wykładni dokumentu przy interpretacji poszczególnych wyrażeń należy uwzględniać kontekst, w tym związku treściowe występujące między zawartymi w tekście postanowieniami. (por. Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2008r., II CSK 348/06; LEX nr421025). Dla prawidłowego odczytania kwestionowanego zapisu umowy mają znaczenie także inne zapisy umieszczone w tym samym dokumencie. W tym miejscu należy zwrócić uwagę na zapis § 9 ust. 2 lit. d, zgodnie z którym, w przypadku gdy opóźnienie w wykonaniu któregośkolwiek z zadań przekroczy 30 dni zamawiającemu przysługuje prawo odstąpienie od umowy, zaś wykonawca jest zobowiązany do zapłaty kary umownej w wysokości 30% całkowitego wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1 umowy. Ponadto zamawiający zachowuje uprawnienie do żądania kar umownych oznaczonych dla poszczególnych zadań zgodnie z § 9 ust. 2 lit. a-c. Te bardzo rygorystyczne zapisy umowy, wskazujące na szeroką odpowiedzialność finansową wykonawcy za nieterminowe wykonanie przedmiotu umowy, stanowią potwierdzenie dyscyplinującego celu zastrzeżenia kar umownych. Przy realizacji kontraktu, zaplanowanego na kilkanaście miesięcy, ustanawianie niezależnie od kar umownych za opóźnienia w realizacji poszczególnych zadań, surowej kary umownej z prawem odstąpienia za przekroczenie terminu realizacji któregośkolwiek z zadań o 30 dni, jawi się jako bardzo rygorystyczne i mające na celu dodatkowe uwypuklenie znaczenia terminowego ukończenia projektu. W świetle przywołanych zapisów, należy oceniać, że terminowość w realizacji przedmiotu umowy miała dla zamawiającego fundamentalne znaczenie, zaś zawarty w § 9 ust. 2 lit d zapis stanowi potwierdzenie zasadności interpretacji prezentowanej przez pozwanego. Zdaniem Sądu Okręgowego zasadnie pozwany wskazywał na podobieństwo w konstrukcji innych postanowień umowy. Warto zwrócić uwagę na zapis zawarty w § 8 ust 3 umowy, dotyczący złożenia dodatkowego zabezpieczenia wykonania umowy. W przywołanym postanowieniu zawarto analogiczny jak w kwestionowanym paragrafie zapis o tym, że wykonawca w celu zabezpieczenia prawidłowego wykonania przedmiotu umowy złoży zabezpieczenie „w wysokości 5% wynagrodzenia brutto, o którym mowa w § 5 ust. 1 lit. b-g umowy”. Przywołany zapis, w sposób analogiczny jak w przypadku § 9 ust. 2 lit. b, zawiera odesłanie do wynagrodzenia określonego w § 5 ust. 1 lit. b-g, przy czym w § 8 ust 3 zawarto dodatkowo kwotowe wskazanie wysokości zabezpieczenia, które odpowiada sumie wynagrodzeń określonych w § 5 ust. 1 lit. b-g. Stosowanie przez profesjonalne podmioty w umowach, w różnych paragrafach analogicznych zapisów pozwala zasadnie oceniać, że strony umowy tożsamym zapisom nadawały tożsame rozumienie. Skoro w różnych postanowieniach umowy strony w jednakowy sposób odwoływały się do wysokości wynagrodzenia, a zapisy te nie zostały zakwestionowane na etapie przygotowywania treści umowy przez żadną ze stron, to należy przyjąć, że strony powinny jednakowo rozumieć jednakowe zapisy umowy.

Sąd Okręgowy uwzględnił ponadto zachowanie stron, w tym także oświadczenia składane w trakcie zawierania umowy oraz po jej zawarciu i w trakcie jej wykonywania (tak: Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 stycznia 2008r., V CSK 474/07; OSNC z 2008r., nr 4, poz. 109). Nie można bowiem tracić z pola widzenia, że zawarcie przedmiotowej umowy poprzedzone było szczegółowymi analizami prowadzonymi zarówno przez dział prawny po stronie zamawiającego, jak również wykonawcy. Wykonawca na etapie przetargu publicznego nie zgłaszał żadnych zapytań odnośnie zapisów dotyczących kar umownych, tak jak i inni oferenci. Również po przystąpieniu do wykonywania umowy nie formułował żadnych zastrzeżeń co do brzmienia umowy, co więcej w sytuacji zbliżającego się terminu zakończenia realizacji zadania drugiego, informowany przez zamawiającego o ryzyku związanym z naliczeniem kar umownych w wysokości około 11 tysięcy złotych za każdy dzień opóźnienia (k. 109) nie podjął żadnych kroków ukierunkowanych na wyjaśnienie w jego ocenie rozbieżności w rozumieniu zapisów umowy. Istotne jest, że pierwsza reakcja dotycząca interpretacji zapisów umowy nastąpiła już po przekroczeniu umówionego terminu, kiedy wykonawca znajdował się już w opóźnieniu i kara umowna zaczęła być naliczana. Nawet wówczas wykonawca nie zaprotestował przeciwko takiemu sposobowi naliczania kary umownej, a jedynie wystąpił o przedłużenie terminu do oddania zadania II. Okoliczność, że wykonawca nie zaprotestował w sytuacji poinformowania go o wysokości dziennej stawki kary umownej i nie przedstawił swojego rozumienia zapisów umowy, a jedynie sygnalizował, że zamierza skonsultować tę kwestię z prawnikiem wskazuje, że rozumiał zapis o karach umownych w sposób tożsamy z zamawiającym.

Dokonując dalszej analizy kwestionowanych zapisów, nie można utracić z pola widzenia powiązania tematycznego zadań od II do VI. Niewątpliwie zadanie oznaczone jako pierwsze, polegające na dostarczeniu infrastruktury technicznej oraz zadanie VII, polegające na przeprowadzeniu szkoleń, w sposób istotny różniły się od zadań II-VI, które polegały na stworzeniu oprogramowania. Budowa poszczególnych elementów oprogramowania musiała być ze sobą ściśle powiązana, zaś wyodrębnienie poszczególnych zadań – jak wynika z zeznań świadka M. S. było uzasadnione między innymi wiążącą zamawiającego umową dotyczącą dofinansowania i sposobem rozliczenia pozyskanych przez Województwo (...). Przedmiot zadań od II do VI był zbliżony, a jednocześnie wyraźnie oddzielał się od przedmiotu pozostałych zadań, co dodatkowo przemawia za interpretacją zapisu „wynagrodzenia brutto określonego w § 5 ust. 1 lit b-f” jako sumy wynagrodzeń za zadania II-VI stanowiące pewną całość określaną przez przedstawicieli zamawiającego jako budowa oprogramowania. Należy podkreślić, że zadanie I obejmujące dostawę sprzętu i oprogramowania dotyczy zakupów sprzętu od podmiotów trzecich, zadanie VII obejmuje szkolenia, a jądro, esencję umowy stanowiły zadania II-VI, których przedmiotem było stworzenie właściwego oprogramowania.

Mając na uwadze powyższą argumentację, Sąd Okręgowy przyjął, że zapis § 9 ust. 2 lit. b umowy należy interpretować w ten sposób, że strony zastrzegły karę umowną w wysokości 0,2 % sumy wynagrodzeń częściowych za zadania od II do VI.

W ocenie Sądu Okręgowego brak było podstaw do miarkowania wysokości kary umownej. Za takim rozstrzygnięciem przemawiały przytoczone powyżej okoliczności związane z celem całego projektu – informatyzacją i budowaniem społeczeństwa informacyjnego, a także celem szczególnym, dla którego zastrzeżono kary umowne. Cel ten sprowadzał się do zdyscyplinowania wykonawcy, terminowego zakończenia projektu, uniknięcia opóźnień, które mogłyby spowodować utratę dofinansowania. Dyscyplinujący charakter kar umownych uzasadnia ich znaczną wysokość oraz zastrzeżenie wielości zabezpieczeń ukierunkowanych na terminowe wykonanie projektu. W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy ocenił, że kara zastrzeżona na wypadek opóźnienia nie była nadmiernie wygórowana i została naliczona przez stronę pozwaną w prawidłowej wysokości.

O kosztach procesu Sąd rozstrzygnął na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. wyrażającego zasadę odpowiedzialności za wynik procesu, niezbędności i celowości ponoszenia kosztów. Zgodnie z przywołanym przepisem strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony. Stroną przegrywającą była powódka, dlatego powinna zwrócić stronie pozwanej poniesione przez nią koszty procesu w kwocie 7.200,00 zł. Na koszty te złożyło się wynagrodzenie pełnomocnika ustalone na podstawie § 6 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie

oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U z 2002 r. nr 163, poz. 1348 ze zm.).